

XITOIY XALQ RESPUBLIKASIDA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGI TENDENSIYALARI

Islamova Malika Ilyos qizi

Mustaqil tadqiqotchi

islamovam326@gmail.com

+998977271302

Annotatsiya: Ushbu maqolada Xitoy Xalq Respublikasida oziq-ovqat xavfsizligi masalalarining dolzarbligi, uning milliy iqtisodiy barqarorlik va jamiyat farovonligidagi o'rni ilmiy asosda tahlil qilinadi. Shuningdek, 2030 yilgacha bo'lgan davr uchun oziq-ovqat xavfsizligining istiqbollari, prognozlari va zarur strategik yo'nalishlar belgilab beriladi.

Kalit so'zlar: oziq-ovqat xavfsizligi, Xitoy, don ishlab chiqarish, soya importi, iqlim o'zgarishi, milliy xavfsizlik.

Аннотация: В статье рассматриваются актуальные вопросы продовольственной безопасности Китайской Народной Республики, её роль в обеспечении национальной экономической стабильности и социального благополучия. Также представлены прогнозы и стратегические направления обеспечения продовольственной безопасности КНР до 2030 года.

Ключевые слова: продовольственная безопасность, Китай, производство зерна, импорт сои, изменение климата, национальная безопасность

Abstract: This article examines the key issues of food security in the People's Republic of China, emphasizing its significance for national economic stability and social well-being. Furthermore, the article provides forecasts and strategic directions for ensuring China's food security up to 2030.

Keywords: food security, China, grain production, soybean imports, climate change, national security

Globalizatsiya va iqlim o'zgarishi sharoitida oziq-ovqat xavfsizligi masalalari dunyo mamlakatlari uchun strategik ahamiyat kasb etmoqda. Bu jarayonda Xitoy Xalq Respublikasi o'zining ulkan aholisi, tezkor iqtisodiy rivojlanishi va urbanizatsiya sur'atlari tufayli oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda ko'plab murakkab sinovlarga duch kelmoqda. Mamlakat aholisi 1,4 milliarddan ortiq bo'lib, bu jahon aholisi iste'mol qilayotgan oziq-ovqatning

qariyb beshdan bir qismini tashkil etadi. Shu sababli, oziq-ovqat ishlab chiqarish, taqsimot va iste'mol jarayonlarining samaradorligi Xitoy uchun nafaqat milliy, balki global xavfsizlik masalasidir.

Xitoy hukumati oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashni milliy xavfsizlikning ajralmas tarkibiy qismi sifatida ko'rib, don mahsulotlarida o'z-o'zini ta'minlash darajasini 95 foiz atrofida ushlab turishga intilmoqda. So'nggi yillarda mamlakatda don ishlab chiqarish hajmi sezilarli o'sib, 2024 yilda 706,5 million tonnaga yetdi. Shu bilan birga, soya va boshqa yog'-oqsil mahsulotlari bo'yicha importga yuqori darajada bog'liqlik saqlanib qolmoqda. Bu esa oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashda diversifikatsiya, agrotexnologiyalarni joriy etish hamda ekologik barqarorlikni ta'minlashni talab qiladi.

XXR da Oziq-ovqat ishlab chiqarishning barqaror o'sishi

XXR da don yetishtirish hajmi 2024 yilda rekord darajaga ~ 706,5 million tonnaga yetdi, bu oldingi yillardagi ko'tarmalarning natijasidir. Hukumat tomonidan 2030 yilgacha oziq-ovqat ishlab chiqarish quvvatini **50 million tonnadan oshirish** bo'yicha strategik ko'rsatma qabul qilindi.

O'z-o'zini ta'minlash darajasida bosqichma-bosqich pasayish

XXRda oziq-ovqat mahsulotlarini import qilishga bo'lgan ehtiyoj ortmoqda. Masalan, soya kabi yog'-oqsil komponentlar bo'yicha importga bog'liqlik yuqori, Braziliya va AQSh asosiy yetkazib beruvchilardir. Mutlaq oziq-ovqat o'z-o'zini ta'minlash ko'rsatkichlari 2000-yillarda ~ 94 % bo'lgan bo'lsa, 2020-yillarda ~ 66 % ga tushgan; ba'zilarining taxminiga ko'ra, 2030 yilda bu ko'rsatkich **59 % atrofida** bo'lishi mumkin.

Iqlim o'zgarishi va agrotexnologiyalar ta'siri

Iqlim o'zgarishi natijasida zich joylashgan mintaqalarda hosildorlik pasayishi tahdidlari mavjud: 2030 yilga kelib, bug'doy, guruch va makkajo'xori kabi asosiy don turlarida har 1 °C issiqlik oshishi hosildan 2,6 % ga tushishiga olib kelishi mumkin. Boshqa tomondan, davlat agrotexnologiyalar (genetik navlar, sug'orish va yer ishlatish tizimlarining samaradorligini oshirish) va raqamli qishloq xo'jaligi (big data, GPS, sun'iy intellekt) orqali hosildorlikni saqlab qolish va oshirish yo'llarini faol kengaytirmoqda.

1-jadval

Xitoyning oziq-ovqat / don / soya bo'yicha statistik ma'lumotlar
(2024-2025 yillar)

Ko'rsatkich	Yil / Davr	Qiymat	Izoh / O'zgarishlar
Umumiy don yetishtirish hajmi	2024	706,5 million tonna	XXR tarixida rekord. 2023-ga nisbatan $\approx 1,6\%$ o'sish.
Don yetishtirish maqsadi	2025	≈ 700 million tonna	Davlat 2025-yil uchun o'z maqsadini oshirib belgilagan.
Soya importi	Aprel 2025	6,08 million tonna	Aprel 2025-da import 2024 yilga nisbatan 29% ga kamaygan.
Soya importi (Braziliya)	Aprel 2025	$\approx 4,60$ million tonna	Umumiy import ichida Braziliyadan yetkazib berish asosiysiga aylangan.
Soya importi (AQSh)	Aprel 2025	$\approx 1,38$ million tonna	AQShdan import 2024 aprelga nisbatan 43,7% ga kamaygan.
Makkajo'xori ishlab chiqarish prognozi	Moliyaviy yil 2024-25	$\approx 294,9$ million tonna	Avvalgi yilga nisbatan $\approx 2\%$ ga oshgan.
Makkajo'xori importi	MY 2024-25	≈ 7 million tonna	Import sezilarli darajada kamaygan, oldingi yilga nisbatan $\approx 70\%$ ga pasayish.
Soya yetishtirish maydoni va hosildorligi	2024/25	10,333 ming gektar, 20,650 ming tonna, hosildorlik $\approx 2,00$ t/g	Oldingi yillardagi tendensiyaga yaqin.

Import diversifikatsiyasi va xavfsizlik strategiyalari

Import manbalarini diversifikatsiyalash bo'yicha chora-tadbirlar kuchaymoqda, xususan Braziliya va BRI davlatlari bilan agrar savdo va ozuqa importi bitimlarini kengaytirish orqali. Zaxiralar va ombor infratuzilmasini yaxshilash, davlat subsidiyalari, agrar sug'urta va narx barqarorligini ta'minlash choralariга katta mablag' ajratilmoqda.

Prognozlar va istiqbolli tendensiyalar

- 2027 yilgacha don yetishtirish quvvati **700 million tonna** darajasida saqlanadi va bu darajadan pastga tushmaslik strategiyasi qo'yilgan.

▪ 2030 yilga kelib, iste'molchilarning ovqatlanish odatlari o'zgarishi - oqsil va go'sht mahsulotlariga ehtiyoj oshishi prognoz qilinmoqda, bu esa yog'-oqsil importiga bo'lgan talabni ko'paytiradi.

▪ Iqlim o'zgarishi xavfi bo'yicha, agar adaptatsion choralar kuchli bo'lmasa, hosildorlik pasayishi (ayniqsa makkajo'xori va bug'doyda) 5-10 % atrofida bo'lishi mumkin.

XULOSA

Xitoy Xalq Respublikasida oziq-ovqat xavfsizligi masalalari ko'p qirrali bo'lib, davlat siyosatining strategik ustuvor yo'nalishlari qatorida turadi. So'nggi yillarda mamlakat don yetishtirish hajmini barqaror ravishda oshirib, 2024 yilda 706,5 million tonna hosil olishga erishdi. Shu bilan birga, hukumat 2030 yilgacha qo'shimcha 50 million tonna don ishlab chiqarishni maqsad qilib qo'ygan. Bu natijalar Xitoyning oziq-ovqat bozorida mustaqil va barqaror rivojlanishga intilayotganini ko'rsatadi.

Biroq, soya va boshqa yog'-oqsil komponentlari bo'yicha yuqori darajadagi importga bog'liqlik mamlakat oziq-ovqat xavfsizligining zaif nuqtasi bo'lib qolmoqda. Aholi sonining o'sishi, urbanizatsiya va dietadagi o'zgarishlar oqibatida import hajmining ortishi kutilmoqda. 2030 yilga kelib, umumiy o'z-o'zini ta'minlash ko'rsatkichi 59% atrofida bo'lishi prognoz qilinmoqda.

Shu sababli, kelgusida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning asosiy yo'nalishlari – yer resurslarini muhofaza qilish, yuqori hosildor navlarni kengaytirish, iqlim o'zgarishiga moslashuvchan agrotexnologiyalarni joriy etish, import manbalarini diversifikatsiya qilish va isrofgarchilikka qarshi samarali choralarni kuchaytirishdan iborat bo'ladi. Agar ushbu choratadbirlar izchil amalga oshirilsa, XXR oziq-ovqat xavfsizligining barqaror tendensiyalarini saqlab qolishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Александрова М. В. Производство зерновых как гарантия продовольственной безопасности КНР // Проблемы Дальнего Востока – 2022. – Выпуск №6 С. 70-87 [Электронный ресурс]. URL: <https://pdv.jes.su/S013128120023241-6-1> (дата обращения: 29.02.2024).

2. Информационное агентство Синьхуа: Официальный документ: Производство зерна в Китае остается стабильным на уровне более 650 миллионов тонн в течение четырех лет подряд https://lshwzcb.lanzhou.gov.cn/art/2019/10/28/art_4896_818312.html қилинган сана (2024 йил 21 февраль).

3. 科技兴粮：中国如何保障粮食安全 // https://www.sohu.com/a/718225884_121106822 (мурожаат қилинган сана 2024 йил 19 февраль).

4. 中共中央 国务院关于做好 2022 年全面推进乡村振兴重点工作的意见
// https://www.gov.cn/zhengce/2022-02/22/content_5675035.html (мурожаат қилинган сана 2024 йил 10 февраль).
5. 《 “ 十 四 五 ” 推 进 农 业 农 村 现 代 化 规 划 》
http://www.moa.gov.cn/ztl/scwgh/202202/t20220217_6388921.htm
(мурожаат қилинган сана 2024 йил 15 февраль).
6. Бони Л. Состояние зерновой отрасли КНР 09.07.2022 Институт Китая
и современной Азии РАН // <https://docs.yandex.ru/docs/view?tm=1709169979&tld=ru&lang=ru&name=6064dcad.pdf&text=Бони%20> (мурожаат қилинган сана 2024 йил 20 январь).
7. Возможности Китая по обеспечению собственной продбезопасности
повышаются // <https://ria.ru/20221017/kitay-1824645029.html> (мурожаат қилинган сана 2024 йил 10 февраль).
8. В 2023 году производство зерна в Китае достигло нового максимума
// <https://www.agroxxi.ru/mirovye-agronovosti/v-2023-godu-proizvodstvo-zerna-v-kitae-dostiglo-novogo-maksimuma.html> (мурожаат қилинган сана 2024 йил 20 январь).